

לחסוקי שמעתתא

מסכת יבמות ע"ה - פ"ד • פרשת ויגש תשע"ה • גליון 126

סיכום הלכתי של השיטות המוצגות בגמרא בטרם ובצ"י ולשון השו"ע והרמ"א לפי סדר הדף היומי

דף פ. - הלכות סריס ואילונית.

דברי הגמרא:

משנה- ר' אליעזר- סריס חמה חולץ וחולצין לאשתו מפני שיש לו רפואה, סריס אדם לא חולץ ולא חולצין לאשתו מפני שאין לו רפואה. העיד ר' יהושע בן בתירא על בן מגוסת שהיה בירושלים סריס אדם ויבמו את אשתו לקיים דברי ר' עקיבא. הסריס לא חולץ ולא מייבם וכן איילונית לא חולצת ולא מתייבמת. הסריס שחלץ ליבמתו לא פסלה, בעלה, פסלה מפני שהיא בעילת זנות. וכן איילונית שחלצו לה אחין, לא פסלוה, בעלה, פסלוה, מפני שבעילתה בעילת זנות.

משנה- ב"ה- בן עשרים שנה, ולא הביא שתי שערות, יביאו קרובי האשה ראה שהוא בן עשרים ויש בו סימני סריס, והדין הוא שהוא לא חולץ ולא מייבם. וכן באשת המת שהיא בת עשרים ולא הביאה שערות, יביאו קרוביה ראה שהיא בת עשרים ויש בה סימני אילונית, והדין הוא שהיא לא חולצת ולא מתייבמת.

ב"ש- זה זה בני שמונה עשרה שנה.

רבי אליעזר- הזכר עשרים והאילונית שמונה עשרה.

רמי בר דיקול- שמואל- חזר בו ר' אליעזר.

רבי אליעזר- דינו של רבי אליעזר לגבי חיוב עונשין בסריס ואילונית ולא לדין יבום וחליצה.

ברייתא- רבי אליעזר- סריס חמה (שנסתרט במעי אמו) חולץ וחולצין לאשתו.

ברייתא- רב- אכל חלב מבן שתיים עשרה (ויזמן אחד) ועד בן שמונה עשרה, ונולדו בו סימני סריס, נעשה סריס למפרע מגיל שתיים עשרה (הברייתא בלשון זכר, אך כוונתה לנקבה).

שמואל- אין סריס למפרע, ועד לזמן שהוחזק לסריס דינו כקטן, וכן באילונית.

אביי- לדעת רב אין לאילונית ימי נערות, ומקטנות יוצאת מיד לבגרות, ולכן באונס ומפתה אין לה קנס.

ברייתא- אין הסריס נידון כבן סורר ומורה לפי שאין בן סורר ומורה נידון אלא בחתימת זקן התחתון. ואין אילונית נידונית כנערה המאורסה משום שמקטנותה יוצאת מיד לבגרות.

רבי אבהו- סימני סריס ואילונית, וקטן בן שמונה חודשים, אע"פ שיש בו סימנים המוכיחים שהוא בר קיימא, אין סומכים על סימניהם עד שיהיו בני עשרים.

ברייתא- בן שמונה חודשים הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו, אבל אמו מתקופת ומניקתו מפני הסכנה.

ברייתא- בן שמונה שנחשב מוקצה בשבת, הוא שלא כלו לו חודשיו, ובודאית נולד בשמיני.

ברייתא- רבן גמליאל- כל וולד אדם שחי שלושים יום, אינו נפל. ולד לאחר שנגמרה צורתו, יכול להשתוות במעי אמו.

ברייתא- רבי- סימני הולד שנולד בשמיני הם שערו וציפורניו שלא גמרו להתפתח.

גמ'- לשיטת רבי וולד בן שבעה לאחר שנגמרה צורתו, יכול לשהות במעי אמו חודש נוסף.

רבא תוספאה- אשה שהלך בעלה למדינת הים והשתהה שם שנים עשר חודשים, ואשתו ילדה לוסף השנים עשר חודש, הולד כשר לבוא בקהל.

ברייתא- כל שהוא בן עשרים ולא הביא שתי שערות, אפילו הביא לאחר מכן, הרי הוא כסריס לכל דבריו.

ואלו הן סימניו- כל שאין לו זקן, ושערו רך, ובשרו חלק.

רשב"ג- רבי יהודה בן יאיר- כל שאין מי רגליו מעלים רתיחתו.

יש אומרים- כל המטיל מים ואין הקילוח עושה כמין כיפה.

יש אומרים- כל שש"ז דלילה.

יש אומרים- כל שאין מי רגליו מחמיצים כששוהים בכלי.

אחרים- כל שרוחץ בימות הגשמים ואין בשרו מעלה הבל.

רשב"א- כל שקולו דק ואין ניכר בין איש לאשה.

ברייתא- כל שהיא בת עשרים ולא הביאה שתי שערות, ואפילו הביאה לאחר מכן, הרי היא כאילונית לכל דבריה.

ואלו הן סימניה- כל שאין לה דדים ומתקשה בשעת תש'.

רשב"ג- כל שאין לה שיפולי מעיים כנשים.

רשב"א- כל שקולה עבה ואינו ניכר בין איש לאשה.

רב- אפילו אם הגיע לגיל עשרים ולא הביא שתי שערות, אינו נדון כסריס עד שיהיו בו כל הסימנים שהוזכרו בברייתא.

רבי יוחנן- אפילו באחד מהסימנים.

גמ'- בין לרב ובין לרבי יוחנן, אם הביא שתי שערות אינו נידון כסריס עד שיהיו בו כל הסימנים שהוזכרו בברייתא.

משנתנו- הסריס לא חולץ ולא מייבם וכן אילונית וכו'.

גמ'- משנתנו שהסריס לא חולץ ולא מייבם, הוא בסריס בידי שמים והלכה כרבי עקיבא.

משנתנו- הסריס שחלץ ליבמתו, לא פסלה מהכהונה. בעלה, פסלה.

דף פא.

רב המנוא- שומרת יבם שזינתה, נפסלה מהכהונה.

משנתנו- וכן אילונית שחלצו לה אחים לא פסלוה מהכהונה, אבל אם בעלה, פסלוה.

רבי יהודה- כל אילונית זונה היא ופסולה לכהונה.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] אה"ע סימן קנ"ה:

י"ב. הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות או עד שתלד שאם ילדה חשובה כגדולה [וכתב רבינו ירוחם שכן פסק הרמ"א וכתב שיש מפרשים שאם ילדה ולא היו לה סימנים, אינה ממאנת מספק]. אבל כל זמן שלא ילדה ולא הביאה סימנים, יכולה למאן עד שתהא בת עשרים, ואפילו היו לה קודם סימני איילונית. אבל אם הייתה בת עשרים והיו לה סימני אילונית, חשובה כגדולה ואינה יכולה למאן. [בגמ' משמע שאין אילונית אלא שנולדו לה סימני אילונית לאחר כ' שנה, ואם לא נולדו לה סימני אילונית הרי היא קטנה עד רוב שנותיה. וכן כתב הרמב"ם שאם הגיעה לי"ב שנה ויום א' ולא הביאה שתי שערות אע"פ שנראו בה סימני אילונית עדיין היא קטנה עד עשרים שנה. וכשהביאה שתי שערות בשנת עשרים תהיה נערה ששה חדשים ואחר כך תקרא בוגרת. היתה בת עשרים שנה פחות ל' יום ולא הביאה שתי שערות, ונראו בה סימני אילונית הרי היא אילונית ואם לא נראו בה סימני אילונית עדיין קטנה היא עד שתביא שתי שערות או עד שתהיה בת ל"ה שנה ויום אחד. הגיעה לזמן זה ולא הביאה שתי שערות הרי זו נקראת אילונית אף על פי שלא נראה בה סימן מסימני האילונית. כתב הריב"ש בן עשרים שלא הביא שתי שערות עדין קטן הוא עד שיביא שתי שערות או עד שיוולדו לו סימני סריס. אבל יש הפרש בין שני סוגי הסימנים, שאם הביא שתי שערות הרי הוא גדול מאותו זמן, ואם הביא סימני סריס הרי הוא גדול מגיל י"ג שנה ויום אחד. כן כתב הרמ"ה. ע"כ]. והרמב"ם כתב היתה בת עשרים פחות שלשים יום, ונולדו לה סימני אילונית הרי היא אילונית. ונראה שהוא טעות סופר אלא כך צריך להיות כתוב- אם היא בת תשע עשרה, ול' יום, שהרי לא בעין עשרים שנה שלמות ול' יום בשנה חשוב כשנה [והרב המגיד כתב שכל המפרשים פירשו בדברי הגמרא שהוא י"ט שנה ול' יום ולא כדברי הרמב"ם ושכן נראה עיקר וכן דעת הראב"ד].

י"ג. ואם היא בת עשרים שנה ולא נולדו בה סימני אילונית, ולא הביאה שתי שערות, חשובה כקטנה עד שתביא שתי שערות או עד שתגיע לרוב שנותיה שהן שלושים ושש שנה, אז חשובה כגדולה ואינה יכולה למאן אף ע"פ שלא הביאה שתי שערות.

לשון השו"ע והרמ"א וזככתב רש"י אה"ע סימן קנ"ה:

י"ב. עד מתי הקטנה ממאנת עד שתביא שתי שערות אחר י"ב שנה או עד שתלד (ומשעת הרייון הוי כגדולה) וכל זמן שלא הביאה שתי שערות ולא ילדה חשובה כקטנה אפילו נולדו לה סימני אילונית, אבל אם היא בת עשרים ונולדו בה סימני אילונית חשובה כגדולה (למפרע מזמן שהייתה בת י"ב אע"ג שהביאה אחר כך שתי שערות) ואינה יכולה למאן. ובת י"ט שנה ושלושים יום דינה כבת עשרים, דשלושים יום בשנה חשוב שנה. ויש מי שאומר שאינה חשובה בת עשרים עד שתהיה בת עשרים שנה פחות שלושים יום.

י"ג. אם היא בת כ' ולא נולדו בה סימני אילונית ולא הביאה ב' שערות, חשובה כקטנה עד שתביא ב' שערות או שתגיע לרוב שנותיה שהם ל"ה שנה ויום א' שאז הרי היא אילונית אע"פ שלא נראו בה סימני אילונית וחשובה כגדולה ואינה יכולה למאן (וע"ל סי' קע"ב סימני אילונית מה הם).

דברי הטור והשו"ע אה"ע סימן קע"ב:

ד. ואלו הן סימני אילונית וכו'.

ה. ואלו הן סימני סריס וכו'.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] אה"ע סימן ד':

י"ד. כתב הרמב"ם היה בעלה במדינת הים וילדה הרי זה בחזקת ממזר, שאין הולד משתהה במעי אמו יותר מי"ב חודש. ובה"ג כתב שאינו בחזקת ממזר שאנו תולין לומר שמא בצנעא בא [וכן כתב הרא"ש בשמו, ונראה שאינו מסכים עמו].

לשון השו"ע והרמ"א וזככתב רש"י אה"ע סימן ד':

י"ד. האשה שהיה בעלה במדינת הים ושהה שם יותר מי"ב חודש וילדה אחר י"ב חודש הולד ממזר, שאין הולד שווה במעי אמו יותר מי"ב חודש. ויש מי שאומר שאינו בחזקת ממזר וכיון דפלוגתא הוא הוי ספק ממזר [ואם הבעל לפניו ואומר שלא בא, הולד ודאי ממזר. ואם הוא אומר שבא, והאשה מכחישה אותו, כתב הח"מ שאינו נאמן להכשיר את הולד ויש לומר שגם הרמב"ם מודה לזה, ולמעשה צ"ע]. הגם אצל תוך י"ב חודש

אין לחוש לאמרינו לאשתהי כל כך צמעי אמו. ודוקא שלל ראו זה דבר מכווער אבל אם ראו זה דבר מכווער לא אמרינו לאשתהי כל כך וחיישינו ליה [אבל אם ילדה בחודש העשירי אין חוששים אף בעדי כיעור. כתב מהריב"ל שאם יצא עליה קול לאחר שהשתהה הולד, אין חוששים לו, אבל אם יצא לפני שהשתהה, יש להסתפק]. אשה שנתעברה מבעלה סוף סוף וילדת תחילת כסליו אע"פ שאין זיניהם רק חמשה חודשים, לא חיישנן לזנה לומר שהיתה מעוברת קודם לכן להחדשים גורמים והוא ליה בן ז' ואפילו הפילה בתשמיש ושמעה הולד בוכה לא חיישינן שהיתה מעוברת קודם לכן, אפשר לו לזכות לחמשה חודשים אלל שהוא נפל ואינו ראוי להיות קיים.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] **אה"ע סימן קע"ב:**

א. סריס חמה [כלומר שלא היתה לו מעולם שעת כושר] והאילונית אינם בני חליצה ויבום ולכן אם חלצה לא נפסלת לכהונה וכן הסריס שחלץ או שחלצו לאשתו אינו כלום. ודוקא סריס חמה שלקה ממעי אמו, אבל סריס אדם שהיה לו שעת הכושר חולצין לאשתו או מייבמין, והוא חולץ ואינו מייבם מפני שפסול לבוא בקהל [כתב הריב"ש שאם לא נולדו סימני סריס מלידתו או שלא נבדק מלידתו, אין זה אלא ספק סריס וכן כתב בשם הרא"ש]. ואם עבר ובא עליה קנה ומוציאה בגט. היתה לאילונית צרה, מותרת להתיבם [ואפילו הכיר בה, ואפילו צרת בתו. וכתב רש"י שכן כתב בה"ג].

לשון השו"ע והרמ"א וזככת רש"י אה"ע סימן קע"ב:

א. סריס חמה (פירוש שנתכנס על ידי קדחת) והאילונית (פירוש איילונית שיש לה טבע זכר כלומר שאינה יולדת, ואילונית נגזר מאיל שהוא זכר הלאו) אינם בני חליצה ויבום. לפיכך איילונית ודאית שחלצה לא נפסלה לכהונה, וכן סריס חמה שחלץ או שחלצו לאשתו אינו כלום. הגה, היה ספק סריס, חולץ. ולא מחזקינן ליה בזדלוי סריס אלל אם ראו בו מיד שנולד אחד מסימני סריס, כגון שהטיל מים ולא עשה כיפה אלל בלאו הכי יש לחוש שנתקלקל אחר לידתו ולרדף לחלוץ. היה לאילונית ודאית צרה, מותרת להתיבם.

דף פ"א - תרומה בסריס אנדרוגינוס וטומטום.

דברי הגמרא:

משנה - סריס חמה כהן שנשא בת ישראל, מאכילה בתרומה.
רבי יוסי ורבי שמעון - אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל, מאכילה בתרומה.
רבי יהודה -

רבי אליעזר - הבא על אנדרוגינוס חייב סקילה כדין בא על הזכר.

ריש לקיש - אנדרוגינוס מאכיל בתרומה רק בזמן הזה שתרומה דרבנן, אבל בזמן שביהמ"ק היה קיים, אין אנדרוגינוס מאכיל בתרומה ואפילו בתרומה דרבנן.
רבי יוחנן - דין תרומה בזמן הזה נוהג מדאורייתא, ואנדרוגינוס מאכיל אף בתרומה דאורייתא, ובחזה ושוק של קרבן שלמים.

ברייתא - עיגול דבילה של תרומה מתבטל במאה עיגולי דבילה של חולין.
ברייתא - חתיכה של בשר חטאת טמא מתבטלת במאה חתיכות של בשר טהור.
משנה - מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם, ישרפו.

רבי מאיר - אם התערבו חבילי תלתן של כלאי הכרם בחבילות של היתר ואפילו בשל מאתיים, אינן בטלות אלא כל החבילות ישרפו.

חכמים - יתבטלו החבילות האסורות כשיש נגדן אחד ומאתיים של היתר, והכל יהיה מותר.

רבי מאיר - כל דבר שרגילים למוכרו במנין אינו בטל.

רבי יוחנן בדעת רבי מאיר - רק דבר שכל בני האדם מוכרים אותו במנין ואינו נמכר באומד כלל, אינו בטל.

ריש לקיש בדעת רבי מאיר - דבר שהרגילות היא למוכרו במנין, אע"פ שיש בני אדם שמוכרים אותו באומד, הרי הוא דבר חשוב ואינו בטל.

ברייתא - חתיכה של בשר חטאת טמא שהתערבה במאה חתיכות של חטאות טהורות, וכן פרוסה טמאה של לחם הפנים שהתערבה במאה פרוסות טהורות של לחם הפנים, הרי אלו בטלות והכל מותר.

רבי יהודה - אינן בטלות.

ברייתא - אבל חתיכה של חטאת טהורה שהתערבה במאה חתיכות חולין טהורות, וכן פרוסה טהורה של לחם הפנים שהתערבה במאה פרוסות חולין טהורות, לדברי הכל אינן בטלות.

דף פב.

רבי יהודה - מין במינו אינו בטל.

רבי חייא בריה דרב הונא - לריש לקיש התוספתא עוסקת בחתיכת בשר חטאת טמאה שנימוחה, ולא בדבר שדרכו להמנות.

רב שישי בריה דרב אידי - לריש לקיש התוספתא עוסקת בחתיכת בשר שנטמאת בטומאת משקין דרבנן.

גמ' - דבר שיש לו מתירין, אפילו באלף לא בטל.

ברייתא - שתי קופות, אחת של חולין ואחת של תרומה, ולפניהן שתי סאין, אחת של חולין ואחת של תרומה, ונפלו אלו שבתוך הסאה לאלו שבתוך הקופה, הרי אלו מותרים, שאני אומר, תרומה לתוך תרומה נפלה וחולין לתוך חולין נפלו.

ריש לקיש - דין הברייתא הוא רק באופן שכמות הפירות חולין שבקופה היתה גדולה מזו של התרומה שבסאה, ובתרומה בזמן הזה שהיא מדרבנן.

רבי יוחנן - אף באופן שלא רבו החולין על התרומה, ובאיסור דרבנן לא צריך רוב כדי לבטל.

רבי יוחנן - לרבי יוסי תרומה בזמן הזה מדאורייתא, ולחכמים תרומה בזמן הזה מדרבנן.

משנה - מקוה שיש בו ארבעים סאה במדויק, ונתן בו אדם סאה של משקים אחרים ונטל סאה, כשר.

רבי יהודה בר שילא - רבי אסי - רבי יוחנן - ניתן לעשות זאת עד שיעור של עשרים סאה ממי המקוה ולא יותר.

גמ' - לריש לקיש אנדרוגינוס ספק זכר הוא, ואם נשא אשה קידושו תופסים מספק.
גמ' - לתנא קמא הדין הוא שהבא על האנדרוגינוס חייב סקילה כדין 'משכב זכור' בין אם בא עליו במקום זכרות ובין אם בא עליו במקום נקבות, ולרבי אליעזר אינו חייב סקילה אלא רק אם בא עליו במקום זכרות.

ברייתא - רבי יוסי - אנדרוגינוס בריה בפני עצמה הוא, ולא הכריעו בו חכמים אם זכר או נקבה הוא.

דף פג.

גמ' - חזר בו רבי יוסי מהוראתו שאנדרוגינוס זכר ודאי הוא.

שמואל - העיקר כדעת רבי יוסי במשנה שאנדרוגינוס זכר ודאי הוא.

רב - הלכה כדעת רבי יוסי במשנה שאנדרוגינוס זכר ודאי הוא.

משנה - אין נוטעין אילנות ואין מברכין, ואין מרכיבין ערב שביעית פחות משלושים יום לפני ראש השנה.

רבי יהודה - כל הרכבה, נטיעה והברכה שאינן קולטות תוך שלושה ימים, שוב אינן קולטות.

רבי יוסי ורבי שמעון - זמן הקליטה הוא שני שבועות.

רב נחמן - רבה בר אבהו - יש דין 'תוספת שביעית' שהיא שלוש יום קודם השביעית, ולכן אסור שהקליטה תהיה אף בתוך זמן התוספת, ולתנא קמא במשנה הנ"ל צריך להקדים ולנטוע שלוש יום קודם לתוספת שביעית, ולרבי יהודה, שלושה ימים קודם, ולרבי יוסי ורבי שמעון, שני שבועות קודם זמן התוספת.

רב - הלכה כרבי יוסי ורבי שמעון, שזמן קליטה הוא שני שבועות.

שמואל - הלכה כרבי יהודה, שזמן קליטה הוא עד שלושה ימים.

משנה - רבי מאיר - אשה שהקשתה ללדת, אפילו אם ראתה דם ארבעים או חמישים יום קודם הלידה, אינה בכלל טומאת זביה, ודינה כראתה דם מחמת קושי שיש לה ימי טוהר ואינה צריכה לספור שבעה נקיים.

רבי יהודה - תולים בדם קושי טהור רק בדם שבא מתחילת החודש התשיעי ולא קודם לכן.

רבי יוסי ורבי שמעון - אין דם קושי אלא בשבועיים שלפני לידתה ולא קודם לכן.

שמואל - הלכה כרבי יוסי ורבי שמעון.

משנה - רבי מאיר - המסך גפנו על גבי תבואתו של חברו, הרי זה אסר את תבואת חברו וחייב לשלם לו את דמי תבואתו.

דף פג:

רבי יוסי ורבי שמעון - אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, והתבואה מותרת.

שמואל - הלכה כרבי יוסי ורבי שמעון.

רב אדא - רב - אין הלכה כרבי יוסי ורבי שמעון.

רב הונא - רב - הלכה כרבי יוסי ורבי שמעון.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] **יו"ד סימן של"א:**

ב. כתב הרמב"ם שהפרשת תרומות ומעשרות בארץ ישראל בזמן הזה אינה אלא מדרבנן [והרב המגיד העמיד דבריו], ולי נראה שאינה מדרבנן אלא בהפרשת חלה, ורבינו יצחק פירש שהם מדאורייתא [והסמ"ג הסכים לדברי הרמב"ם וכתב שכן דעת הר"י אלא שסובר שבזמן עזרא היתה מן התורה].

לשון השו"ע והרמ"א וזככת רש"י יו"ד סימן של"א:

ב. בזמן הזה אפילו במקום שהחזיקו בו עולי בבל, ואפילו בימי עזרא, אין חיוב תרומות ומעשרות מן התורה אלא מדבריהם, מפני שנאמר כי תבואו משמע ביאת כולכם ולא ביאת מקצתן כמו שהיתה בימי עזרא.

דף פ"ג - דין טומטום ואנדרוגינוס.

דברי הגמרא:

משנה - רבי יהודה - טומטום שנקרע עורו ונמצא זכר, לא יחלוץ מפני שהוא כסריס. אנדרוגינוס נושא אשה אבל לא נישא לאיש.

ברייתא - רבי יוסי ברבי יהודה - טומטום לא יחלוץ שמא יקרע עורו וימצא נקבה, ואפילו נמצא זכר, שמא סריס חמה הוא ואינו חולץ.

רבא - לדעת רבי יהודה במשנה, טומטום שנמצא זכר הוא סריס בודאי, ולדעת רבי יוסי ברבי יהודה, טומטום שנמצא זכר דינו כספק סריס. ולכן, לרבי יהודה אין חליצתו חליצה כלל ומוותר לאח אחר ליבמה. אבל לדעת רבי יוסי ברבי יהודה, נאסרת היבמה מספק על שאר האחים מכוח חליצתו. וכן באופן שהטומטום הוא האח היחידי של המת, לרבי יהודה אין היבמה צריכה ממנו חליצה כלל מאחר ודינו כסריס ודאי, ולרבי יוסי ברבי יהודה שדין הטומטום כסריס מספק, צריך לחלוץ ליבמה מספק.

רב יהודה - רב - אנדרוגינוס חייבים עליו סקילה משני מקומות.

ברייתא - רבי אליעזר - הבא על אנדרוגינוס חייב סקילה, ורק כשבא על מקום זכרות שבו.

רבי סימאי - אנדרוגינוס חייבים עליו סקילה משני מקומות.

גמ' - ביאה על אישה שלא כדרכה חשובה ביאה, ואם בא עליה אחד מהעריות בדרך זו חייב.

ברייתא - המולק עוף שנרבע או שהוקצה לעבודה זרה או שנעבד עבודה זרה, או שניתן כאנתן לזונה, או שהוחלף בכלב, וכן עוף טומטום ואנדרוגינוס, מטמאים את האוכל ואת הבגדים שעליו בטומאת בית הבליעה.

רבי אליעזר - עוף טומטום ואנדרוגינוס אינן מטמאין בבית הבליעה.

דף פד.

משנה- רבי אליעזר- בהמת כלאים או טריפה, או בהמה שיצאה ממעי אמה דרך הדופן, וכן בהמה שהיא טומטום או אנדרוגינוס, לא קדושים בקדושת הגוף ולא מקדשין.

שמואל- דעת רבי אליעזר שאף אינן מתקדשים בתמורה תחת בהמה אחרת, ואף אין בהמות אחרות מתקדשות בתמורתן.

גמ'- אליעזר אינו דן אנדרוגינוס כזכר גמור לכל דבר וענין.

דף פ"ד - מותרות ואסורות לבעל וליבם.

דברי הגמרא:

משנה- נשים המתורות לבעליהן ואסורות ליבמיהן- כהן הדיוט שנשא את האלמנה ויש לו אח שהוא כהן גדול, חלל שנשא אשה כשרה ויש לו אח שהוא כהן כשר, ישראל שנשא את ישראל ויש לו אח שהוא ממזר, ממזר שנשא ממזרת ויש לו אח שהוא ישראל כשר.

אסורות לבעליהן ומותרות ליבמיהן- כהן גדול שקידש את האלמנה ויש לו אח כהן הדיוט, כשר שנשא חללה ויש לו אח חלל, ישראל שנשא ממזרת ויש לו אח ממזר, ממזר שנשא בת ישראל ויש לו אח שהוא ישראל כשר.

אסורות לבעליהן וליבמיהן- כהן גדול שנשא את האלמנה ויש לו אח שגם הוא כהן גדול, או אפילו אם האח היה כהן הדיוט, כהן כשר שנשא חללה ויש לו אח שגם הוא כהן כשר, ישראל כשר שנשא ממזרת ויש לו אח שגם הוא ישראל כשר, ממזר שנשא בת ישראל ויש לו אח שגם הוא ממזר. ושאר כל הנשים מותרות לבעליהן וליבמיהן.

גמ'- כהן גדול שנשא בתולה ומת, אלמנתו מותרת לכהן הדיוט.

גמ'- דיני המשנה על כל ארבעת הקבוצות נסובים גם על מקרים נוספים כגון מצרי שני שנשא שתי מצריות, אחת ראשונה ואחת שניה ונולדו לו בנים משתיהן וכן באופן שהיה הבעל או היבם פצוע דכא.

רב יהודה- רב- כהנת כשרה מותרת להנשא לפסולין.

ברייתא- רבא- כל מקום שהכהנים מזהירים מלהנשא לאסורות להם אף כהנות מזהירות מלהנשא לאסורים להן.

תנא דבי רבי ישמעאל ורב יהודה- רב- השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה.

דף פה.

גמ'- האיסור לכהנים להטמא אינו חל על הכהנות.

משנה- עשרה יוחסין עלו מבבל ואלו הם- כהנים, לויים, ישראלים, חללים, גרים, עבדים כנענים משוחררים, ממזרים, נתינים, שתוקי ואסופי. כהנים לויים וישראלים מותרים לבוא זה בזה. לויים, ישראלים, חללים, גרים ועבדים כנענים בני חורין, מותרים לבוא זה בזה. גרים, עבדים כנענים משוחררים, ממזרים, נתינים, שתוקי ואסופי, מותרים לבוא זה בזה.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] אה"ע סימן קע"ד:

ב. היתה אסורה לבעלה באיסור לאו או עשה או איסור דרבנן ומותרת ליבם, הרי היא זקוקה לו, דכיון שלא היתה אסורה לבעלה אלא בלאו, תפסי בה קידושין וכיון שמותרת ליבם יכול ליבם אותה חוץ ממחזיר גרושתו משניסת, שאם החזיר אחיו גרושתו משניסת, ומת, חולצת ולא מתיבמת [וכן כתבו הר"ף והרא"ש]. והרב המגיד כתב שמפורש בגמ' שהיא חולצת ולא מתיבמת וצרתה או חולצת או מתיבמת. ופירושו, שהיא נפטרת בחליצתה או בביתא, וצרתה נפטרת בחליצתה אבל לא בביתא. ע"כ.]

לשון השו"ע והרמ"א וזככתב ל"י אה"ע סימן קע"ד:

ב. היתה אסורה לבעלה באיסור לאו או עשה או איסור דרבנן ומותרת ליבם, יכולה להתייבם, חוץ ממחזיר גרושתו משנשאת ומת שהיא חולצת ולא מתיבמת וצרתה או חולצת או מתיבמת.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] אה"ע סימן קט"ז:

א. [כתבו הר"ף והרא"ש] הנושא אשה בעבירה כגון חייבי לאוין דתפסי בה קידושין כמו אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל, בת ישראל לממזר ולנתיני, או פצוע דכא שנשא ישראלית, אם הכיר בה יש לה עיקר כתובה ותוספת וכל תנאיה ומיהו מזונות אין לה אלא אחר מיתת הבעל כגון שלא הספיק להוציאה עד שמת, אבל בחייו אין לה לא מיבעיא בעודו לפנינו דהא בעמוד הוצא קאי, ואי יהיב לה מזונות שמא תתעכב אצלו, אלא אפילו הלך למדינת הים ולותה ואכלה, אינו חייב כלום. והרמב"ם כתב שאם לוותר ואכלה חייב לשלם. ואני תמיה על דבריו, שהרי אמרו בגמ' במפורש שהוא פטור בלוותה ואכלה [וכן תמה עליו הר"ן, והלכה כדברי הר"ף וכן כתב הרוב המגיד]. לא הכיר בה אין לה מנה ומאיתים אבל תוספת יש לה ואין לה שום תנאי מתנאי הכתובה ואפילו מזונות אחרי מותו. ואינו חייב בפרקונה ואפילו הכי אינו משלם פירות שאכל משלה, אפילו אם הם עדיין בעין כגון שלקוטים ומונחים אצלו, אין צריך ליתנם לה [וכן כתבו הר"ף והרמב"ם שאין מוציאין ממנו פירות שאכל]. נכסיה שהכניסה לו אם הם בעין בין נכסי מלוג בין נכסי צאן ברזל, תטלם, ואם אינם בעין כגון שנשתמש בהם, ובלה אותם, של נכסי מלוג צריך לשלם, ושל נכסי צאן ברזל אין צריך לשלם [לדברי הטור אם בלו נכסי מלוג, חייב לשלם אבל אם נגנבו או שאבדו אינו משלם אבל בנכסי צאן ברזל אפילו אם בלו אין צריך לשלם, וכ"ש אם נגנבו או שאבדו, אבל הרמב"ם כתב שכל מה שנגנב או אבד או בלה או נשחת, מנכסי צאן ברזל אין הבעל חייב לשלם, אבל מה שאבד או נגנב בנכסי מלוג חייב לשלם].

ד. הנושא באיסור דרבנן כגון שניה, בין הכיר בה בין לא הכיר בה, אין לה מנה ומאיתים ולא מזונות, לא בחייו ולא אחרי מותו, ואינו חייב לפדותה ואוכל פירותיה, אבל תוספת יש לה, ונכסיה של מלוג מה שהן בעין, תטלם, ושאינו בעין אין מוציאין מידו, ושל צאן ברזל אפילו שאינו בעין חייב לשלם לה [וכן כתבו הר"ף והרא"ש]. והרמב"ם כתב ששניה דינה כשאר נשים, נכסי צאן ברזל חייב לשלם אפילו אינם, ונכסי מלוג אם ישנם, לוקחת אותם, ואם אינם, אינו חייב לשלם [ותימה על דברי הטור שנראה מדבריו כאילו הרמב"ם חולק על דברי הר"ף והרא"ש ואינו כן. בד"ן חלוצה לכהן נראה שדעת הרמב"ם שדינה כד"ן שניה].

לשון השו"ע והרמ"א וזככתב ל"י אה"ע סימן קט"ז:

א. הנושא אחת מחייבי לאוין, אם הכיר בה יש לה עיקר ותוספת וכל תנאיה. ומיהו מזונות אין לה אלא לאחר מותו, אבל בחייו אין לה, אפילו לוותר ואכלה אינו חייב כלום. [ואם זן אותה מעשה ידיה שלו] ואם לא הכיר בה אין לה מנה ומאיתים, אבל תוספת יש לה [ותוספת שלישי על מה שהכניסה לו, דינה כדנוביא והרש"ך אינו סובר כן]. ואין לה שום תנאי מתנאי כתובה ואפילו מזונות אחר מותו, ואינו חייב בפרקונה. ואפילו הכי אינו משלם פירות שאכל משלה ואפילו הם בעין אצלו. ונכסיה שהכניסה לו, אם הם בעין, בין נכסי מלוג בין נכסי צאן ברזל תטלם, וכל מה שאבד או נגנב או בלה או נשחק מנכסי צאן ברזל אינו חייב לשלם, וכל מה שאבד או נגנב מנכסי מלוג חייב לשלם.

ד. שניה, בין הכיר בה בין לא הכיר בה, דינה כד"ן חייבי לאוין שלא הכיר בה, חוץ מנכסי צאן ברזל ונכסי מלוג שדינה בהם ככל הנשים.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] אה"ע סימן קנ"ד:

כ. כל הנושא בעבירה בין באיסור דאורייתא כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל, בת ישראל לנתיני וממזר, בין באיסור דרבנן כגון שניות, כופין אותו בשוטים להוציא.

לשון השו"ע והרמ"א וזככתב ל"י אה"ע סימן קנ"ד:

כ. כל הנושא אשה בעבירה אפילו באיסור דרבנן כגון שניות, כופין אותו להוציא.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] אה"ע סימן ז':

כ"ב. דוקא הכהנים הוזהרו שלא לישא גרושה זונה וחללה, אבל הכהנות לא הוזהרו, לפיכך כהנת מותרת בגר ועבד משוחרר.

לשון השו"ע והרמ"א וזככתב ל"י אה"ע סימן ז':

כ"ב. הכהנת מותרת לינשא לחלל ולגר ולמשוחרר, שלא הוזהרו כשרות לינשא לפסולי כהונה שנאמר בני אהרון ולא בנות אהרון [אבל כאשר הוא מזהר לא לינשא לה, גם עליה מוטל איסור לא לינשא לו, בה"ט].

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] אה"ע סימן ב':

ג. כתב הרמב"ם- כל משפחה שקרא עליה ערער והוא שיעידו שנים שנתערב בהם ממזר או חלל או שיש בהן עבדות [ורש"י פירש שקרא עליה שני עשים שמץ פסול אבל לא עדות ממש], הרי זו ספק ואם ממשפחות כהנים לא ישא אשה ממנה, עד שיבדוק עליה ארבע אימהות שהן שמונה, אמה, ואם אמה, ואם אבי אמה ואם אבי אמה וכן הוא בודק על אם אביה ואם אם אביה ואם אבי אביה ואם אם אבי אביה. ואם המשפחה שקורין עליה ערער לויים או ישראלים, מוסיף לבדוק זוג אחד ונמצא בודק עשר אמהות, שהעירוב בלויים וישראלים יותר מבכהנים. אבל אין צריך לבדוק במשפחת האב של אשה אף על פי שקרא עליה ערער. ואשה הניסת להם אין צריכה לבדוק שלא הוזהרו כשרות לינשא לפסולים [ופירש"י לא הוזהרו כהנות מלינשא לפסולים כגון חללים גרים ועבדים משוחררים], ע"כ.

לשון השו"ע והרמ"א וזככתב ל"י אה"ע סימן ב':

ג. משפחה שקרא עליה ערער, והוא שיעידו שנים שנתערב בהם ממזר או חלל או שיש בהם עבדות [כלומר שהתערבה בה שפחה. ח"מ] ה"ז ספק, ואם משפחת כהנים היא, לא ישא ממנה אשה עד שיבדוק עליה ד' אמהות שהן ח'- אמה, ואם אמה, אם אבי אמה ואמה. וכן הוא בודק על אם אביה ואמה אם אבי אביה ואמה. ואם היתה משפחה זו שקרא עליה ערער, לויים או ישראלים, מוסיף לבדוק עליהם עוד אחת, ונמצא בודק עשרה אמהות. אבל אשה הבאה לינשא אינה צריכה לבדוק, שלא הוזהרו כשרות לינשא לפסולים [אבל אם יש עדות גמורה, צריכה בדוקה, שגם אשה מזהרת לא לינשא לממזר].

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] יו"ד שע"ג:

ב. דוקא כהן כשר מזהר מלהטמא אפילו שהוא בעל מום, אבל חלל וכהנת אינם מזהרים על כך.

לשון השו"ע והרמ"א [נכתב לר"ץ י"ד סימן שע"ג:

ב. אפילו בעל מום מוזהר מליטמא, אבל חלל וכהנת מותרים ליטמא [כתב הב"ח, דוקא חלל מדאורייתא, אבל חלל מדבריהם, אסור ליטמא ואם נולד מספק חלוצה הוי כהן גמור. בה"ט].

דף פ"ה - דין שניות.

דברי הגמרא:

משנה- שניות מדברי סופרים- אשה שהיא שניה לבעל ולא ליבם, אסורה לבעל ומותרת ליבם. שניה ליבם ולא שניה לבעל אסורה מדרבנן ליבם ותחלוץ, ומותרת לבעל. שניה לשניהם, אסורה מדרבנן לזה ולזה, וצריכה חליצה.

שניה היוצאת מבעלה קנסוה חכמים ואין לה כתובה, ואין צריך הבעל להחזיר לה פירות נכסי מלוג, ואין חייב במזונותיה, ולא בגדים שהכניסה לו והשתמש בהם ובלו, אך ורד הנולד ממנה כשר לכהונה וכופים אותו להוציא בגט.

אלמנה הנשואה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת או נתינה לישראל, בת ישראל לנתין או ממזר, יש להן כתובה ולא קנסו אותן חכמים.

גמ'- כהן גדול שקידש את האלמנה ולא נשאה, ומת, אחיו כהן הדיוט יכול ליבמה, אבל אם נשאה, עשאה חללה, ואף כהן הדיוט אסור בה.

גמ'- חלל שנשא אשה כשרה, עשאה חללה, אבל אם רק קידש אותה, אינה חללה ומותרת לכהן.

ברייתא- כתובת היבמה על נכסי בעלה הראשון, ואם אין לה כתובה מנכסי בעלה הראשון, תקנו לה חכמים כתובה מנכסי בעלה השני, ואם היתה שניה מדברי סופרים לבעל הראשון, אין לה כתובה, לא מהבעל הראשון ולא מהיבם.

גמ'- אלמנה לכהן גדול וגרושה או חלוצה לכהן הדיוט, אין הבעל חייב לזונה מכאן ולהבא, וחייב לגרשה.

רבי יוחנן- גם באופן שהלך הבעל למדינת הים ולוותר לצורך מחייתה, אין לה מזונות ואין הבעל חייב לפרוע.

גירסא אחרת ברבי יוחנן- מבואר בברייתא שיש לה מזונות.

ברייתא- אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, יש לה כתובה, פירות נכסי מלוג, מזונות, בלאות, והיא פסולה לכהונה וולדה גם פסול לכהונה, וכופין אותו להוציאה בגט.

שניות לעריות מדברי סופרים אין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות. והיא וולדה כשרים לכהונה, וכופין אותו להוציאה בגט.

גמ'- כהן גדול הנשוא את האלמנה הוא נפסל לעבודה בביהמ"ק והיא נפסלת לכהונה כחללה.

רבי אליעזר- ממזר שנשא שפחה כנענית והוליד ממנה, הבן ממזר.

גמ'- ממזרת ונתינה אסורה לישראל מדאורייתא.

גמ'- כהן גדול אסור מדאורייתא בפניה בעולה.

רבי עקיבא- יש ממזר מחייבי לאוין.

רבי אליעזר בן יעקב- יש חלל מחייבי עשה.

גמ'- בעל אסור מדאורייתא באשתו שהיא ספק סוטה.

רבי מתיא בן חרש- בעל שבא על אשתו שהיא בספק סוטה, עשאה זונה.

מר בר רב אשי- לרבי לא קנסו רבנן את הסוטה ודאי, וחייב בעלה בכתובתה ובשאר החיובים שלו כלפיה, ולרבי שמעון בן אלעזר קנסו חכמים את הסוטה ודאי מפסידה את כתובתה ואת שאר חובות הבעל השייכים לה.

דברי הטור והשו"ע אה"ע סימן קט"ז:

א. הובא לעיל.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] אה"ע סימן ז':

י"ב. איזו היא חללה, זו שנולדה מאיסורי כהונה כגון כהן גדול שבא על אלמנה או כהן הדיוט שבא על הזונה או על הגרושה הולד חלל, בין זכר בין נקבה. והיא עצמה נתחללה בביאתו משהערה בה בין שבא עליה בשוגג בין במזיד או שבא עליה באונס או ברצון והוא שיהיה כהן מבן ט' שנים ויום אחד ומעלה והנבעלת מבת שלש שנים ויום אחד ומעלה. אבל כהן שקדש אחת מאיסורי כהונה ונתארמלה או נתגרשה מן האירוסין לא מתחללה, אבל מן הנישואין אף על פי שלא נבעלה נתחללה, שכל נשואה בחזקת בעולה היא אף על פי שנמצאת בתולה [וכן כתב הרמב"ם. מצאתי כתוב אם יצא עליה קול שהיא מזנה, הבן או הבת חללים מספק (שו"ת מהר"י וי"ל)].

לשון השו"ע והרמ"א [נכתב לר"ץ י"ד סימן ז':

י"ב. איזו היא חללה, זו שנולדה מאיסורי כהונה. כגון כהן הדיוט שבא על הזונה או על הגרושה וכהן גדול שבא עליהן או על האלמנה או שנשא בעולה ובא עליה, הרי אלו נתחללו לעולם, ואם הולד ממנה, בין זה שחיללה בין אחר, הולד בין שהוא זכר בין שהוא נקבה, חלל. והיא עצמה נתחללה בביאתו משהערה בה, בין שבא עליה בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון, והוא שיהיה כהן מבן ט' שנים ויום אחד ולמעלה, והנבעלת מבת ג' שנים ויום אחד ומעלה [כתב הרמב"ם שכהן גדול שנשא בוגרת או מוכת עץ לא נעשית חללה וכן בעולה בלא נישואין. ואם זנתה תחת בעלה, מכאן ואילך, בניה חללים. בה"ט]. אבל כהן שקידש אחת מאיסורי כהונה ונתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין לא נתחללה, אבל מן הנישואין אף על פי שלא נבעלה נתחללה, שכל נשואה בחזקת בעולה היא אף על פי שנמצאת בתולה.

דברי הטור והשו"ע אה"ע סימן קנ"ד:

כ. הובא לעיל.

דף פ"ה - בת ישראל המאורסת לכהן.

דברי הגמרא:

משנה- בת ישראל המאורסת לכהן, או המעוברת לכהן שהתגרשה או התאלמנה, או שומרת יבם לכהן, וכן בת כהן המאורסת לישראל או מעוברת ממנו או שומרת לו יבם, לא תאכל בתרומה.

בת ישראל המאורסת ללוי, או המעוברת מלוי, או שומרת יבם ללוי, וכן בת לוי המאורסת לישראל, או מעוברת ממנו, או שומרת יבם לא תאכל במעשר ראשון.

בת לוי המאורסת לכהן או המעוברת מכהן או שומרת יבם לכהן וכן בת כהן השייכת ללוי באחד מהאופנים הנ"ל, לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר ראשון.

דף פו.

ברייתא- **רבי מאיר**- תרומה ניתנת לכהן ומעשר ראשון ניתן ללוי, וכהן מותר באכילת מעשר ראשון, אך זר אסור באכילת מעשר ראשון.

רבי אלעזר בן עזריה- מעשר ראשון ניתן גם לכהן.

גמ'- לרבי מאיר זר האוכל מעשר ראשון אינו נענש כזר האוכל תרומה. לחכמים- מעשר ראשון מותר באכילה לכל אדם.

ברייתא- **רבי יוסי**- טבל שהורמה ממנו תרומה ולא הורם ממנו מעשר ראשון, או שהורמו תרומה ומעשר ראשון אבל לא הורם ממנו מעשר שני או מעשר עני, דינו כטבל גמור והאוכלו עובר בלאו.

גמ'- הקוש מעשר ראשון לתרומה אף לחיוב מיתה בידי שמים.

רב ששת- דין המשנה שאינה אוכלת במעשר ראשון נסוב לענין ארוסה שאינה יכולה ליתן רשות לאחר כדי שיפריש ממעשר הארוס שלה.

ברייתא- בת ישראל הנשואה ללוי יכולה ליתן רשות לאחר כדי שיפריש תרומת מעשר ממעשר ראשון.

מר בריה דרבנא- דין המשנה בבת לוי לכהן או בבת כהן ללוי שאינה אוכלת במעשר נסוב לענין שאין חולקין לה מעשר בבית הגרנות כשאין בעלה עמה, ולענין זה אין הבדל בין ארוסה לנשואה.

גמ'- באשת כהן ואפילו כשהיא כהנת, אין חולקין לה תרומה בבית הגרנות כשאין בעלה עמה.

ברייתא- **רבי עקיבא**- תרומה ניתנת לכהן ומעשר ראשון ניתן ללוי.

רבי אלעזר בן עזריה- מעשר ראשון ניתן בין ללוי ובין לכהן.

רבי אליעזר בן עזריה- מעשר ראשון לכהן אינו טעון אכילה דוקא בירושלים ואינו טעון אכילה בטהרה.

דף פ"ו - בת ישראל שנישאת לכהן.

דברי הגמרא:

משנה- בת ישראל שנישאת לכהן, תאכל בתרומה. מת בעלה ויש לה ממנו בן, תמשיך לאכול בתרומה, ואם ניסת לאמ"כ ללוי תאכל במעשר אך תפסיק לאכול תרומה. מת הלוי ויש לה ממנו בן, תמשיך לאכול מעשר אבל לא בתרומה, ואם נישאת לכהן לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר. מת ישראל ויש לה ממנו בן, אינה יכולה לאכול לא מעשר ולא בתרומה. מת בנה מישראל, תאכל במעשר מכוח בנה הלוי. מת בנה מלוי, תאכל בתרומה מכוח בנה הכהן. לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר.

בת כהן שנישאת לישראל, לא תאכל בתרומה. מת בעלה ויש לה ממנו בן, עדיין אינה יכולה לאכול בתרומה. ניסת ללוי אוכלת במעשר. מת הלוי ויש לה ממנו בן, תאכל במעשר, ואם נישאת שוב לכהן, תאכל בתרומה. מת בעלה הכהן ויש לה ממנו בן, תאכל בתרומה.

מת בנה של הבת כהן, לא תאכל בתרומה. מת בנה לוי, לא תאכל במעשר. ואם מת גם בנה מישראל, חוזרת לבית אביה ואוכלת בתרומה.

ברייתא- בת כהן השבה אל בית אביה, חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק. **תנא דבי רבי ישמעאל**- אין אביה של נערה יכול להפר נדרה לאחר שנישאה וגירשה בעלה או מת. ואפילו אם לא כנסה, אלא רק נמסרה לשלוחי הבעל.

רב אדא בר אבהו- **ברייתא**- בת ישראל שחוזרת לאכול בקדשי כהונה מכח זרע כהן, חוזרת אף לאכילת חזה ושוק של קרבן שלמים.

משנתנו- בת כהן שנישאת לישראל וכו'.

ברייתא- בת כהן שומרת יבם ובת כהן מעוברת שהתאלמנה או התגרשה, אסורות באכילת תרומה.

גמ'- אשה זקוקה ליבום מכח בעלה שמת בלי זרע אף אם לא יש זרע מבעל אחר. וכשאינה זקוקה ליבום מכוח זרע הבעל הדין הוא שממשיכה להיות פטורה אף אם זרעו מת.

אין בדברים המובאים בעלון כדי לפסוק הלכה, אלא כדי שיהיה לימוד הדף היומי שלם ביד הלומד, סוגית הגמ' ועיקרי ההלכה. להערות, הצעות, או לקבלת העלון בדואר ניתן להתקשר - 052-7134167

לע"נ

אמו"ר אליהו בן הרב שלום יהודה ז"ל

לרפואת

הבנייה בת רוח, עליה בת רוח, שישנה בת הדסה, פרידה בת מזל, ד' א' בן ש' בתושב"י

ולהצלחת התורמים החפצים בעילום שם

ערך את דברי הגמרא - הרב י. פ. שליט"א

לקבלת העלון דרך המייל ניתן לשלוח

ל- avishaisofer@etrog.net.il